

להלן נאומו של ח"כ אורי אבנרי בדיון שנערך על משרד-הפנים. כבוד היושב-ראש, נכנסת נכבדה. אני רוצה לדבר היום על נושא אחד — על ירושלים. אני רוצה לנסות לדבר מן הלב אל הלב, מתוך תקווה שעוד אפשר לשכנע את משרד הפנים, את אותם (תשעת) חברי-הכנסת הי נמצאים כאן, ואת העם הנמצא מחוץ לכנסת. אין זה נוגע רק למשרד-הפנים. זה נוגע לעם כולו. זה נוגע לכל הממשלה. אולם למשרד-הפנים יש בסוגיה זו עמדת-מפתח.

הקרב המכריע — בלבבות, ולא באו"ם

הצבעתי לפני שנה, בעד איחוד ירושלים, ואינני מצטער על כך. איחוד ירושלים היה רצון העם. לא יכולנו לסבול גבול וחומה בלב העיר הזאת. אך האם באמת בוצע איחוד של ירושלים? אני גר עכשיו חצי שבוע במזרחה של העיר, ואני קובע: בוצע סיפוח, ולא איחוד.

איחוד אינו כיושב שנעשה בן-לילה. אין הוא הצבעה של שעה בכנסת. איחוד — זה תהליך, יצירת ריקמה חדשה של חיים, יצירת תודעה של איחוד, יצירת הרצון בלב המסור פחים לחיות בעיר מאוחדת.

רוחב-הלב של המנצח יכול היה לרסא פצעים. תחת זאת פתחנו רק פצעים חדשים. המצטוו הודמנות היסטורית ליצור עיר אחת באמת.

הקרב האמיתי על ירושלים אינו נערך באו"ם. כולנו יודעים כי מה שקורה באו"ם — בסופו של דבר לא הוא יכריע. הקרב העיקרי נערך בירושלים עצמה, נערך בלב האוכלוסיה של ירושלים.

איחוד — אין פירושו ירושלים יהודית, ובחודאי לא יהוד ירושלים. איחוד — פירושו: ירושלים עברית וירושלים ערבית, יחד כעיר אחת.

הגבול לא נמחק במציאות

מה אפשר היה לעשות? יכולנו להעניק מיד אזרחות מלאה לכל תושבי ירושלים.

סגן שרי-הפנים בן-מאיר: אתה מציע זאת? אורי אבנרי: כן. היינו צריכים להעניק אזרחות מלאה לכל תושבי העיר, ברגע שהם סופחו למדינה הזאת.

היינו צריכים להעניק להם גם זכות-בחירה מלאה. ייתכן שהם לא היו משתמשים בזכות-הבחירה בפעם הראשונה. אולם העובדה שהמספח התכונן באמת לאחד את העיר, התכונן להעניק שוויון זכויות אמיתי, התכונן לתת לתושבי החלק השני של העיר שייכות לעיר המאוחדת — ההרגשה הזאת הייתה תורמת הרבה ליצירת אווירה אחת.

עם הענקת האזרחות המלאה, היינו צריכים להחזיר לערביי ירושלים גם את רכושם, שנשי אר במדינת-ישראל.

אני זוכר כי בשירות עם תושבי ירושלים המזרחית, מיד לאחר הסיפוח, נשאלו השאלות התמימות: האם עכשיו נוכל לקבל בתורה את הרכוש שלנו שנשאר בקטמון, ברחביה, בכל רחבי ירושלים המערבית? אם זו עיר אחת, למה לא להחזיר להם את הרכוש, או לפחות לשלם להם פיצויים מתאימים תמורתו? איך אפשר להסביר שלקחנו אנשים הגרים הללו בשייד-ג'ראח, הפכו אותם לתושבי ישראל, אך רכושם, הנמצא בישראל, כאילו נשאר מעבר לגבול?

היכן הגבול הזה? הרי מחקנו אותו, כביכול! היה עלינו להורים כספים רבים לירושלים המזרחית, לגרום לשיגשוגה, להרגשה שעם האיחוד השתנה משהו מהותי בחיי התושבים. אולי לא היינו הורפים אותם בן לילה לאורבים, לידיו מדינת-ישראל. אולם היינו מחדרי רים לליבם את ההרגשה שבאמת התכוננו למעשה את איחוד, למעשה של ירשיו הפצע בלב העיר.

מיסים, הפקעה, ייחוד

כל זה לא נעשה. — מה נעשה במקומו? מבחינת המעמד — אין להם מעמד. לא זה בלבד שהם אינם אזרחים, אלא לפי החוק הם גם נפקדים.

איחוד במתקום סיפוח

טדי קולק

למעשה, לפי החוק של מדינת-ישראל, כל הרכוש של תושבי ירושלים המזרחית הוא רכוש נפקדים. למולנו, אין הם יודעים זאת. אולם מבחינה חוקית, זוהי עובדה — שנה אחרי איחוד ירושלים.

בא מיסוי נחפו, מרגיז, ורק מו שחיו בירוד שלום המזרחית יכול לחוש בכל חומרתו. אנשים שחיו בחברה מסוימת, במישר נחשל, עם מתח מיסים נמוך מאוד — פתאום בא עליהם מכש-המיסים הישראלי הגדול, בן-לילה דרשו מהם לשלם מיסים שעצם עוצמתם הבהילה אותם.

האם אפשר לשנות בן-לילה אורח-חיים, בצורה כזאת? האם אפשר לעשות זאת בבת-אחת, ללא שלבי-ביניים, תחת להתקדם שלב אחרי שלב — מה גם שמדובר במיסוי ללא זכויות, כי אין הם אזרחים במדינה הזאת. נכון, בישראל משלמים מיסים גם לא-אזרחים. אולם בכל זאת אין זה אותו דבר. המדובר פה באוכלוסייה שלימה, שאינה שייכת למעשה למדינה, שלא הוענקה לה אזרחות, אולם המיסים הוטלו במלוא עוצמתם מן הרגע הראשון.

אחר-כך באה פרשת הפקעת הרכוש ותכנון השיכונים ליהודים. למה לרמות את עצמנו ואת העולם ולהעמיד פנים שמדובר בשיכונים מעורבים? אנו יודעים שמדובר ביהודי!

שאלתי, ואני שואל שוב: מה היה החיפזון? רק עכשיו סיפחו את החלק הזה של העיר. כל ריקמת-החיים היא רגישה, מלאת פחדים. אני שומע בכל בוקר את הבלודור, הגורם לתושבי ירו-

שלים המזרחית תחושה של קלאוסטרופוביה — שהנה צרי עליהם, שהנה עומדים להקיף אותם בחומות של שיכונים האם זה היה כל-כך דחוף? האם השיכונים יקבעו או גורלה של ירושלים? האם השיכונים בגיבועת-המיכתר ובהו הצופים ישנו משהו לגבי גורלה של ירושלים? כולנו יודעים שלא. כולנו יודעים שדבריו אחרים לגמרי הם שיכריעו.

הכליף עומר ו, אל-פתח"

אחר-כך — שינוי שמות הרחובות בירושלים המזרחית. חלק לא בוצע, הודות למדי קולק מה החיפזון הזה בשינוי שמות של רחובות, הנקראי על שם גיבורים לאומיים של העם השני — ואגב, גיבורים חיוניים? שינו את שמו של רחוב הכליף עומר — אחת הדמויות המופלאות והיפות ביותר בתולדות המרח הזה — והפכו אותו בן-לילה לרחוב הפטריארך הארמני לשם מה עשו זאת? רק כדי להרגיז? כל הספסים הנשלחים לתושבי ירושלים המזרחית הם בשפה העברית. אפשר לחוש בפחדו התושבים המקבלי יום-יום טפסים בעברית, שאין הם מבינים את תוכנם, ובכך פעם הם נבהלים, הם חוששים שהמדובר בהפקעת רכוש או בגזירה אחרת.

האם אי-אפשר לדאוג לכך שהאוכלוסיה הערבית תקב את כל ההודעות בעברית? זה לא דבר כל כך קשה!

האם אי-אפשר לדאוג לכך, שהאוכלוסיה הערבית תיהנה באמת מחופש ההתארגנות? האם באמת הייתה הצדקה לפיצוץ הכית בירושלים, לגירוש אנשים מירושלים?

ולבסוף, מיצעד יום-העצמאות — האם המיצעד באמו היה מוכרח לעבור בשכונות ערביות? רוב החברים כא אינם יודעים איזו אהירה שורה באותו יום בחלק הערב של ירושלים. הייתה הרגשה שאם אל-פתח יבצע את הפ עולה הקטנה ביותר, ייערך סוגרום בכל ירושלים. אנשים ישבו מכוסים בבתיהם בגלל הפחד מפוגרום. תריסי הבתי היו מגופים.

אסתר רזיאלי-נאור (גח"ל): התריסים היו מוגפים, כי האנשים לא היו בבית.

אורי אבנרי: גבירתי, אני מדבר על העני הערבית. שם היו האנשים בבית, עד האחרון בהם אשר ליום השנה לאיחוד ירושלים — אני שמח על כך שראש-העיר נוקט עמדה נבונה והגינית. אני שמח על כך שגם הממשלה נקטה בעיקבותיו עמדה זו, אחרי לבטים אבל עדיין מרחפת על העיר סכנת המעשיב הפרובוקטיביים מצד חוגים שונים ומשונים, אני מקווה שהממשלה תפעל כדי למנוע אותם.

זכותו של טדי קולק

אי-אפשר שלא להעלות על נס אדם שאת דעתי עליו שינוי לגמרי בשנה האחרונה. כוננתי לראש עיריית ירושלים, טדי קולק.

הוא נתן דוגמה של אומץ-לב. למען עקרונותיו הוא היה מוכן לסכן את הקריירה הפוליטית שלו. זו דוגמה גדולה מאוד במדינת-ישראל. להדאי ושר-הבטחון היה נוקט בימים אלה עמדה דומה לגבי הפרשה הפרובוקטיבית של ההת-נחלות" בחברון.

והרי שם נעשים מעשים שהם סטירת-לחי והשפלה לשר-הבטחון!

היו"ר דבורה נצר: שכחת שמדברים על שר-הפנים.

אורי אבנרי: אני מזכיר זאת רק כהשוואה, כניעתו של שר-הבטחון לעומת עמדת ראש-העיר בירושלים.

ירושלים המאוחדת — אין זה נושא לטיפול שיגרתי. ירושלים ראוייה לטיפול שמקורו בן יחם של אהבה, טיפול בלב ונפש, כדי שירוד שלום תישאר מאוחדת לא בכוח, אלא מרצון כל תושביה — ירושלים כבירת ישראל, וגם כבירת ארץ-ישראל, ואני מקווה — גם כבירת פלסטין.

ברוח זו הצעתי היום להפוך את השיר "ירושלים של זהב" להימנונה של מדינת-ישראל — והגשתי על כך הצעת-חוק מטעם סיעתנו.

אף שבעלי-הבית כלל לא נמצאו בארץ בעת המיקרה. כששאלתי בשאלה נוספת אם בעיקבות מיקרה זה חל בממשלה שינוי לגבי סדר קבלת-החלטות על פיצוץ בתים בירושלים, השיב דיון: "לא חל שום שינוי". עד כמה שנווד לי, תשובה זו אינה תואמת את האמת. בתשובה לשאלתה קודמת שלנו, השיב דיון שהוא מוכן לשקול את הקמתן של ועדות-זרע, במיקרה של החלטה על פיצוץ בית, כדי לאפשר לנפגעים חסימי-מפשע לטעון את טענותיהם לפני הפיצוץ. עתה ענה דיון, לשאלתה חדשה שלנו, כי שקל את הדבר — אך החליט לא לקבל את הצעתנו.

לגבי נסיבות גירושו של ראש-העיר הערבי של ירושלים, רחמי אל-חטיב, אישר דיון כי לא ניתנה לאיש שום אפשרות להשתמש בזכותו החוקית לערער על פקודת הגירוש בפני בית-המשפט העליון.

אורי אבנרי (שאלה נוספת): כבוד השר — אחרי מעשה, כשאותו איש מופיע עכשיו כשליח-העמולה מרכזי של המישטר הירדני נגדנו, האם אינך סבור שמוטב היה אילו נשאר כאן? משה דיין: לא, בהחלט לא. אני מעדיף שינה את התעמולה נגדנו בניו-יורק, ולא בירושלים. זוהי, כמובן, שאלה של טעם.

כי גם בשטח זה יש לשמור על עקרונות מדינת-חוק וההענשה באמצעות בית-הדין-המשפטי. המרכז החופשי" הצביע בעד הצעתנו, ואנחנו הצבענו בעד הצעת "המרכז החופשי". שנגעה לשיכלולים טכניים כבבשיים. מק"י ורק"ה הצביעו, באושר ניכר, עם הממשלה. שורת השאלות החדשות שהגשנו נגעו, בין השאר, לנושאים הבאים: הצעת הממשלה לגבי יישוב הפליטים; מכירת אבנים מרחבת הכותל המערבי; העלמת פני דיון בשידור הטלביזיה ביום העצמאות; פגישת ראש-הממשלה עם המנהיגים הפלסטיניים; סגירת המסעדות בתל-אביב בלילות; פרשת רדינג ד'. באותו שבוע נענינו על שאלות קודמות רבות. בין השאר: מכירת המיכילת אורורה; מחיר המישרים הממשלתיים במיגדל שלום; הפסקת טורו של ברוך בר ביומן שער; פגיעת המתנדב הצרפתי עלידי חייל מישר-הגבול (נפתחה חקירה); השתמטותם של תלמידי-הישיבות פיקטיביים (דיון הבטיח לערוך חקירות כדי לחזא שכל המשתחררים אומנם לומדים בריצפות); חודדת-עצה צה"ל לגבי מיקום רדינג ד' בתל-אביב (משתחררים תומה); נאום של קצין שטען כי מידבר-סיני לא יוחזר לעולם (השר דיון קבע, כי לא אישר את הנאום); המישר של פטישיה-רעש בפורים (שר-המישרה סירב למנוע את פתיחתם גם להבא); ההפצרות לסידי העדלאידע (תשובה ארוכה, בלתי-מספקת); ועוד. חשובות ביותר היו שלוש שאלות ששנענו עלידי משה דיין:

● פיצוץ הבית בירושלים, שבו גר איש אל-פתח נמרי. דיון ניסה להצדיק את הפיצוץ, כי גם בשטח זה יש לשמור על עקרונות מדינת-חוק וההענשה באמצעות בית-הדין-המשפטי. המרכז החופשי" הצביע בעד הצעתנו, ואנחנו הצבענו בעד הצעת "המרכז החופשי". שנגעה לשיכלולים טכניים כבבשיים. מק"י ורק"ה הצביעו, באושר ניכר, עם הממשלה. שורת השאלות החדשות שהגשנו נגעו, בין השאר, לנושאים הבאים: הצעת הממשלה לגבי יישוב הפליטים; מכירת אבנים מרחבת הכותל המערבי; העלמת פני דיון בשידור הטלביזיה ביום העצמאות; פגישת ראש-הממשלה עם המנהיגים הפלסטיניים; סגירת המסעדות בתל-אביב בלילות; פרשת רדינג ד'. באותו שבוע נענינו על שאלות קודמות רבות. בין השאר: מכירת המיכילת אורורה; מחיר המישרים הממשלתיים במיגדל שלום; הפסקת טורו של ברוך בר ביומן שער; פגיעת המתנדב הצרפתי עלידי חייל מישר-הגבול (נפתחה חקירה); השתמטותם של תלמידי-הישיבות פיקטיביים (דיון הבטיח לערוך חקירות כדי לחזא שכל המשתחררים אומנם לומדים בריצפות); חודדת-עצה צה"ל לגבי מיקום רדינג ד' בתל-אביב (משתחררים תומה); נאום של קצין שטען כי מידבר-סיני לא יוחזר לעולם (השר דיון קבע, כי לא אישר את הנאום); המישר של פטישיה-רעש בפורים (שר-המישרה סירב למנוע את פתיחתם גם להבא); ההפצרות לסידי העדלאידע (תשובה ארוכה, בלתי-מספקת); ועוד. חשובות ביותר היו שלוש שאלות ששנענו עלידי משה דיין:

● פיצוץ הבית בירושלים, שבו גר איש אל-פתח נמרי. דיון ניסה להצדיק את הפיצוץ,

אורי אבנרי